



Mojmir Mrak, ekonomist Od človeka, ki mora shujšati, ne zahtevajmo, naj shujša v glavo

Slovenija je ena redkih držav evropske monetarne unije in EU, ki je leti 2010 in 2011 javnofinančno »prešpricala«. Zato bo danes morala najprej varčevati. Šele ko bomo ustvarili prave razmere, bomo lahko začeli gospodarsko rast, pravi ekonomist Mojmir Mrak. Vladni varčevalni ukrepi so korak v pravo smer, a le, kar zadeva glavne številke, drugače pa ni vzdržno, da »hujšamo v glavo« in krčimo izdatke za šolstvo, visoko šolstvo, raziskave in razvoj.

Miha Jenko,
foto Tomi Lombar

Profesor mednarodnih financ na ekonomski fakulteti v Ljubljani poudarja: »Ko primerjaš slovenske probleme s problemi perifernih držav, je primerjava s Španijo vsaj meni najbolj blizu. Ne po globini krize, ta je v Španiji precej večja, pač pa po tipu krize, po izpostavljenosti bank gradbenemu sektorju.«

Profesor Mrak, je gospodarska in finančna kriza leta 2012 hujša od tiste leta 2009? V čem so razlike?

Če jo gledamo s stališča evroobmočja kot celote, danes razpolaga z več instrumenti za reševanje krize kot takrat, njena infrastruktura pa je bolj odporna na nenadne šoke in grožnje z razpadom kot takrat. Leta 2010, ko je izbruhnila grška kriza, v EMU nismo imeli mehanizma za reševanje krize. Krizo se je reševalo z *ad hoc* dogovorom, sklenjenim čez vikend, katerega jedro so bili bilateralni krediti Grčiji. Danes sicer imamo začasni in stalni mehanizem za reševanje kriz, žal pa njun obseg zadošča le za reševanje kriz perifernih, manjših držav evroobmočja, ne pa tudi večjih držav v jedru evropske monetarne unije. Prav prelivanje krize v te države lani jeseni, ki ga je spremljala grožnja z raz-

padom evroobmočja, je pokazalo, da krize ni mogoče reševati samo z obrambnimi zidovi. Potrebni so bili močnejši instrumenti, ki so bili udejanjeni v obliki dogovora držav članic o tesnejšem fiskalnem sodelovanju, danes poznanem kot fiskalni pakt, in v bistveno aktivnejši vlogi ECB pri reševanju krize. Žal je sprejeti fiskalni pakt usmerjen skoraj izključno na varčevanje, kar je glede na vzroke za krizo, ki so v veliki meri plačilnobilančni in ne le javnofinančni, preozko. Vse bolj je jasno, da zgolj fiskalno reševanje krize ni vzdržno in ga bo treba dopolniti z učinkovitimi instrumenti, ki naj bi omogočili hitrejšo gospodarsko rast in s tem nova delovna mesta.

Poglejmo Slovenijo. Kriza 2009 in 2012. Kje so razlike?

V nasprotju z letom 2009, ko smo bili v globoki gospodarski krizi in smo imeli visoke javnofinančne primanjkljaje, je Slovenija ena redkih držav evroobmočja in EU, o kateri je mogoče reči, da je leti 2010 in 2011 javnofinančno 'prešpricala'. Preprosto se na krizo nismo resno odzvali, saj je naš primanjkljaj tudi v teh dveh letih ostal na bolj ali manj istem nivoju kot leta 2009. Zlasti se mi zdi škoda, da je vlada z zavestnim prestavljanjem začetka javnofinančne konsolidacije izgubila leto 2010. To napako je kasneje, tudi pod pritiskom evropske komisije, sicer pripoznala v obliki dokaj ambicioznega programa fiskalne konsolidacije za obdobje

2011–2013, a ga zaradi izgubljene kredibilnosti ni bila sposobna izpeljati. K temu je seveda prispevala zavrnitev nekaterih sicer solidno pripravljenih strukturnih reform na referendumih lani spomladi. Takrat so se sindikati in večina takratne opozicije obnašali, kot da je zid, proti kateremu je drvela država, še precej daleč in da si še lahko privoščimo odlašanje. Danes je ta zid bistveno bližje in nadaljnje odlašanje javnofinančne konsolidacije preprosto ni več mogoče. Menim, da je osnovni pristop rebalansa letošnjega proračuna, s katerim se primanjkljaj zmanjšuje na okoli milijardo evrov, in to predvsem z zmanjševanjem izdatkov, sicer ambiciozen, toda pravilen. K rebalansu imam tudi nekaj kritičnih pripomb.

Kakšnih?

O tem, kako naj bi vlada zmanjšala izdatke za okoli 800 milijonov evrov in primanjkljaj na milijardo evrov. To so bili sicer ambiciozno postavljeni okviri, od katerih vlada v kontekstu vzpostavljanja kredibilnosti, potem ko jih je napovedala, ni mogla niti malo odstopiti. Vsak še tako majhen odstop bi bil namreč zelo negativen, saj bi bil interpretiran kot nadaljevanje nekredibilnosti v vodenju slovenske javnofinančne politike, ki je bila tako značilna za zadnja leta. Sprejeti rebalans je ostal v navedenih globalnih okvirih, in to je s stališča kredibilnosti do naših partnerjev v tujini nedvomno dobro, imam pa, kot rečeno, kar nekaj vsebinskih zadržkov do tega, kako smo prišli do teh števil.

Da, katere pa?

Ena skupina se nanaša na prihodkovno stran proračuna oziroma na sprejete davčne olajšave. Menim, da te olajšave ne bodo bistveno vplivale na poganjanje gospodarske rasti, smo pa zaradi zmanjšanih javnofinančnih prihodkov po nepotrebnem morali še dodatno zmanjšati izdatke.

Imate v mislih zmanjšani davek na dobiček?

Da, ta davek, in olajšave, povezane z investicijami za raziskovanje in razvoj. Ob tem ne gre spregledati kontradiktornosti sprejetega rebalansa na tem segmentu, ki na strani izdatkov relativno najbolj zmanjšuje prav izdatke za te namene. Nasploh imam problem s pristopom vlade, ki ga je imela pri zmanjševanju izdatkov proračuna. Tu ni šlo le za varčevanje, saj bi v tem primeru to bilo primerljivo zmanjšanje razpoložljivih sredstev za različne segmente družbenega življenja. Šlo je tudi za izrazito prerazporejanje, in to, zanimivo, v škodo področij, na katerih Slovenija, v primerjavi z drugimi državami EU in OECD, ni imela nadpovprečnih izdatkov, in hkrati področij, ki so izrazito pomembna za dolgoročno gospodarsko rast

in vsestranski razvoj države.

Kje konkretno?

Zelo jasen primer so izdatki za raziskave in razvoj ter za šolstvo. V nasprotju z izkušnjami skoraj vseh drugih držav EU, ki so v procesu finančne konsolidacije poskušale čim manj zmanjševati vlaganja v ti dve področji, smo se v Sloveniji odločili za relativno največje reze prav tukaj. Nekje sem zasledil zanimivo prisposodo, da je to približno tako, kot če bi od človeka, ki sicer resnično mora shujšati, zahtevali, naj hujša predvsem v glavo. Tega pristopa preprosto ne razumem. Toliko bolj, ker so nas sicer polna usta načelne podpore konceptu razvoja, temelječem na znanju, pa tudi EU kot celota gre s strategijo *Evropa 2020* v tej smeri. Je pa takšen pristop tudi škodljiv. Z njim si namreč žagamo vejo, na kateri sedimo. Slovenija nima nafte in drugih pomembnih naravnih resursov, na katerih bi temeljil njen gospodarski razvoj. Poleg geografske lokacije, kjer zaradi lastnih slabosti nerazumno odlašamo z gradnjo nekaterih strateških infrastrukturnih projektov, kot je na primer drugi tir proge Koper–Divača, in svoje mednarodne pozicije izgublamo, je ključna primerjalna prednost Slovenije prav kakovostna delovna sila na različnih nivojih. Z drastičnimi finančnimi rezi to prednost seveda izgublamo. Tega se ne bo videlo od danes na jutri, se bodo pa problemi pokazali čez čas.

Kaj pa stopnja DDV, bi jo morali povišati?

Kot rečeno, je bilo v kontekstu obnavljanja kredibilnosti slovenske ekonomske politike zelo dobro, da je bil obseg sprejetega javnofinančnega primanjkljaja (približno milijarda evrov) tolikšen, kot je bil napovedan. Zelo dobro je tudi, da je bil rebalans sprejet v dogovoru s sindikati in torej v soglasju s socialnimi partnerji. Ker je bilo za ta dogovor treba omiliti nekatere od prvotno predvidenih zmanjšanih izdatkov, zlasti tiste na področju socialnih transferjev, niso pa bili zagotovljeni dodatni proračunski viri, ki bi to pokrili, imamo zdaj sprejet rebalans proračuna, v katerem ni povsem jasno, kako se bo finančno zaprl. Če prav razumem, je državni zbor dal vladi mandat, v skladu s katerim bo sama lahko prerazporejala oziroma, natančneje rečeno, dodatno zmanjšala izdatke za toliko, da bodo doseženi osnovni javnofinančni okviri. Postavlja se mi vprašanje, ali je zmanjševanje v obsegu, ki bo za to potrebno – govor je o okoli 150 milijonov evrov –, še mogoče interpretirati kot stvar tekočega izvajanja letnega proračuna. Po mojem mnenju ne. Bolj korektno bi bilo, če bi bil način pokrivanja te razlike

transparenten, pa tudi če bi bila cena za to povečanje DDV za eno odstotno točko. Sicer se strinjam s pristopom vlade, da dvig DDV hrani za kasneje, ne pa tudi s tem, da ji za to ni več treba priti v državni zbor. Človek ima občutek, da je z zakonskimi rešitvami, ki so bile sprejete v kontekstu sprejemanja letošnjega rebalansa in varčevalnega megazakona, vlada dobilo veliko in morda celo preveč pristojnosti in s tem dejansko oslabilo položaj državnega zbora na področju javnih financ.

Imamo dva pristopa. Po prvem ima prednost varčevanje in bi večja rast prišla v pošteve šele, ko bi nekaj privarčevali, postali kredibilni v očeh tujine, in tako pridobili ugodnejše vire za zagon naložb. Drugi pristop, rad se sklicuje na Keynesa, pa zagovarja nadaljnje zadolževanje in večjo javno porabo. Tako govorijo tudi nekateri vaši kolegi. Kakšen je vaš pogled?

Kolege, ki dajejo prednost rasti pred varčevanjem, bi vprašal, kako v Sloveniji to v tem trenutku zagotoviti? Pred dvema letoma sta to še bili alternativni, med katerima je bilo mogoče izbirati, danes pa ni več tako. Računati na tujo akumulacijo, ki je nujna za pospešitev gospodarske rasti, ni realno, ko so možnosti zadolževanja izrazito omejene, neposrednih tujih investicij pa ni in jih na kratak rok tudi ni mogoče pritegniti v pomembnejšem obsegu. Slovenija bo tako morala najprej izvesti osnovno fiskalno konsolidacijo in to je po mojem mnenju prvi pogoj za začetek vzdržne gospodarske rasti. Razmere so danes bistveno drugačne, kot so bile pred dvema letoma. Kot država z dobro boniteto smo takrat še vedno imeli zelo kakovosten dostop do sredstev na mednarodnih finančnih trgih. Danes pa, kot vidimo, ministrstvo za finance z zadolževanjem na teh trgih odlaša. Očitno sodi, da so razmere trenutno preslabe, obenem pa računamo na njihovo izboljšanje. Sprejeti rebalans je po dolgem času prvi resnično pozitiven signal, ki ga Slovenija pošilja mednarodnim finančnim trgom. Bo pa za stabilizacijo in še bolj za morebitno kasnejše izboljšanje bonitetne ocene potrebno ne samo več pozitivnih signalov, temveč tudi uspešna izvedba fiskalne konsolidacije, konsolidacija bančnega sektorja in vrnitev v stabilno gospodarsko rast. Ni dobro, da se o pokojninski reformi govori kot o nečem, kar ni javnofinančno nujno potrebno in je mogoče odlagati, hkrati pa se njena sicer zožena verzija skuša skozi zadnja vrata spraviti v pravkar sprejeti megazakon.

Kaj še priporočate?

Poleg konsolidacije javnih financ in pokojninske reforme je za Slovenijo v naslednjem letu ali dveh ključnega pomena

reforma trga dela, v naslednjih mesecih pa zlasti stabilizacija bančnega sistema. V tem kontekstu je seveda ključna dokapitalizacija NLB. Minister za finance je pred časom napovedal, da bodo že nekje do 20. aprila znane osnovne konture tega procesa. Te napovedi so se očitno izkazale za preveč ambiciozne, kar je verjetno posledica kompleksnosti primera NLB, vključno z ambicijo države, da v dokapitalizaciji ne bo sodelovala z dodatnim proračunskim denarjem, in splošne situacije v Evropi na področju dokapitalizacije bank. Čeprav bi v skladu s sprejetimi odločitvami evropskega sveta številne evropske banke, med njimi tudi NLB, morale dokapitalizacijo izvesti do 30. junija letos, velikega interesa za investiranje privatnega kapitala v ta sektor ni zaznati. To seveda pomeni, da bodo banke skušale zahtevani nivo kapitala doseči tudi na druge načine, zlasti z zmanjševanjem obsega posojil. Poleg tega je realno pričakovati, da bodo nekatere banke zaprosile za podaljšanje roka za doseg zahtevane kapitalske ustreznosti, kar bo dodatno negativno vplivalo na njihovo boniteto.

Se vam zdi realno in smiselno, da bi iz NLB izločili slabo aktivo v neko slabo banko in dokapitalizirali in prodali samo zdravi del banke?

Dokapitalizacija banke, če bi šla iz sredstev davkoplačevalcev, in formiranje slabe banke sta povezana s povečevanjem javnega dolga države. Pri odločanju med posameznimi variantami je pomembna še vrsta drugih dejavnikov, kot na primer zelena lastniška in upravljavska struktura ter različni interesi vsakega od tujih partnerjev za investiranje. Pri morebitnem odločanju za formiranje slabe banke NLB se postavlja vprašanje, kdo bo kril nastale stroške. Čeprav je običajna praksa, da naj bi stroške prevzela država, obstajajo argumenti tudi za drugačno rešitev. Zakaj ne bi slabe banke ustanovili vsi subjekti, ki so bili lastniki banke v času nastajanja slabih terjatev in njeni lastniki ostajajo tudi v prihodnje. V primeru NLB bi to seveda vključevalo tudi KBC, saj so bili njeni predstavniki vrsto let ne le v nadzornem svetu, temveč tudi v upravi banke. Zavedam se, da je za to malo možnosti, in to tudi zaradi izrazito negativne pogajalske pozicije države v tem procesu. Poleg tega ima KBC kar nekaj svojih problemov, saj je bila banka med zadnjo krizo prisiljena zaprositi za državno pomoč. Tudi EBRD, ki se ponovno pojavlja kot možni investitor v NLB, ima svoje specifičnosti. Dokaj nenavadno je namreč, da se mednarodna finančna institucija, ki je iz že bila v lastniški strukturi banke in je iz nje izstopila, odloči za ponovni vstop. To je

seveda mogoče, je pa verjetno povezano s specifičnimi pričakovanji in težavami.

Nasploh se vračamo tja, kjer smo že bili, gremo v tako imenovano izgubljeno desetletje. To ugotavljajo tudi na Umarju, kjer pravijo, da se Slovenija po nekaterih kazalnikih razvoja vrača v leto 2005 ali celo 2002.

Slovenija se je do vstopa v EU in ERM 2, to je do leta 2004, gospodarsko razvijala dokaj uspešno. Res je, da smo vrsto strukturnih reform delali zelo počasi in gradualistično, toda po drugi strani nismo naredili večjih napak v vodenju svoje ekonomske politike. Do ključne spremembe je prišlo, ko smo kmalu po vstopu v EU in v kontekstu vstopanja v evroobmočje fiksirali devizni tečaj

tolarja v odnosu do evra in dejansko izgubili lastno monetarno politiko. Takrat smo spregledali dejstvo, da se je v tako spremenjenih pogojih vodenja makroekonomske politike bistveno povečala relativna teža politik, ki so ostale v naši pristojnosti, to so bile zlasti fiskalna politika ter strukturne politike. Zanimarili smo dejstvo, da so eventualne napake pri vodenju fiskalne politike v tako spremenjenih pogojih bistveno dražje in dolgoročneje, kot so bile v preteklosti. In napake so bile. V obdobju 2005–2007/2008, ko smo zaznavali za Slovenijo nerealno visoko stopnjo gospodarske rasti, si preprosto nismo ustvarili nekaj javnofinančne zaloge za slabša obdobja. Opozorila nekaterih posameznikov so bila zavrjena kot pretirana. Zanimivo je tudi, da potencialnega problema na področju javnih financ niso signalizirale niti mednarodne institucije, kot sta na primer evropska komisija in MDS. Kot rečeno, so se napake na javnofinančnem področju nadaljevale tudi po izbruhu krize, le da tokrat v obliki medlega in prepočasnega odzivanja nosilcev ekonomske politike na bistveno spremenjene makroekonomske razmere.

Zdaj nam standard pada, razpoložljivi prihodek gospodinjstev je od leta 2008 nominalno upadel za 13 odstotkov. Je to notranja devalvacija, ki se v razmerah evra dogaja z nižanjem porabe in standarda, ne pa z devalvacijo valute?

Država, ki nima svoje valute, se mora prilagajati točno tako, kot ste omenili, torej z notranjim prilagajanjem z zniževanjem plač, različnimi vrstami socialnih transferjev ter posledično z nižanjem standarda. Pri nas se je problem dodatno zaostрил, ker so se številna podjetja v času pred krizo in med njo veliko ukvarjala sama s seboj, z lastniškimi zgodbami, namesto da bi se osredotočila na čim bolj uspešno spopadanje s krizo.

No, tudi banke so približno dvakrat po

pet milijard evrov porabile za posojila gradbincem in financiranje menedžerskih prevzemov in finančnih holdingov. Za krizo so krive tudi banke.

To seveda drži in z veliko izpostavljenostjo bank do gradbenega sektorja so naši problemi strukturno nekoliko podobni tistim v Španiji. Banke iz te države so prvi val krize dokaj dobro prestale. Ne le da niso imele veliko toksičnih ameriških papirjev, temveč so v krizo vstopile po vrsti let izvajanja dokaj specifične in uspešne politike oblikovanja rezervacij. Sčasoma se je portfelj španskih bank hitro poslabševal predvsem zaradi velike izpostavljenosti do gradbenega sektorja. Najprej so bile v težavah regionalne banke in hranilnice, kasneje še velika večina drugih bank. Danes je prav problem v bančnem sektorju ključen za poglobljanje gospodarske krize v Španiji. Z nečim podobnim, čeprav pri nas v kombinaciji s financiranjem holdingov in delno menedžerskih prevzemov, se srečujemo tudi pri nas.

Zlato fiskalno pravilo zdaj deli pravnike, politike, ekonomiste in javno mnenje. Ste za ali proti?

V stanju države in ob pravnem sistemu, kakršnega imamo, sem za uvedbo zlatega fiskalnega pravila. Tega pravila ne vidim kot magično rešitev, ocenjujem pa, da gre za pomemben instrument nujno potrebnega uravnoveženja javnih financ. Slovenija je že do zdaj imela pravilo uravnoveženih javnih financ zapisano v zakonodaji, konkretno v zakonu o javnih financah, a ga žal nismo spoštovali. Očitno potrebujemo nekaj več, kot je samo zakon, da bi se sprejetega resnično držali, v naših razmerah je višji pravni akt od zakona samo še ustava. Sem pa proti temu, da bi se fiskalno pravilo zapisalo v ustavo, ne da bi to bilo spremljano s sočasnim sprejemom primernega pravnega akta, ki bi zagotavljal izvajanje te nove ustavne določbe. Sem tudi proti temu, da bi se zlato fiskalno pravilo sprejemalo na hitro, po urgentni poti. Brez težav to lahko opravimo jeseni. In še nekaj. V zlatem fiskalnem pravilu bi morala biti zapisana le splošna diktacija o uravnoveženju javnih financ na srednji ali daljši rok in seveda brez kakršnekoli številke o zgornji meji javnega dolga v BDP.

Ali za Slovenijo kje vidite luč na koncu kriznega tunela? Je na srednji ali daljši rok možen scenarij, da bo ta država dosegala solidne vzdržne stopnje rasti, kot v 15 letih pred to veliko krizo, tako da bi lahko normalno financirali razvoj, šolstvo, zdravstvo itd.?

Čeprav sem kritičen do nekaterih rešitev v sprejetem rebalansu za letos, gre vendarle

za prvi korak v javnofinančni konsolidaciji države. Nadaljevanje procesa na tem področju, ki bo spremljan z nujnimi ukrepi za stabilizacijo bank, zlasti z dokapitalizacijo NLB, s ključnimi strukturnimi reformami ter z vzpostavitvijo bolj prijaznega okolja za tuje investiranje, so po mojem mnenju ključni domači predpogoji za to, da se bo Slovenija vrnila na normalno stopnjo gospodarske rasti. Bo pa seveda doseganje teh ciljev močno odvisno tudi našega širšega okolja. Lažje jih bomo dosegli, če se bo Evropa kolikor toliko uspešno izvila iz krize, za kar sta tudi tam nujno potrebna gospodarska rast in ustvarjanje novih delovnih mest. Če domačih nalog v Sloveniji ne bomo naredili, nam tudi izboljšano zunanje okolje ne bo veliko pomagalo.

Evropski volivci so politikom jasno sporočili, da so ob varčevanju pomembni tudi rast in delovna mesta. Ne le Francozi, tudi Nemci in Britanci na lokalnih volitvah itd.

Dejansko gre za kombinacijo obojega, varčevanja in rasti, vprašanje je le, kako dozirati eno in drugo. Doslej je bilo to doziranje preveč usmerjeno na varčevalni del, zlasti v državah, ki so v tem procesu že dve ali tri leta. Zelo narobe bi bilo, če bi v Sloveniji rezultate teh volitev interpretirali tako, da se je z volitvami Evropa odločila za rast in da torej tudi pri nas varčevanje ni potrebno. Vedeti je namreč treba, da so številne države od izbruha krize izvedle obsežno javnofinančno konsolidacijo, kar se pri nas ni zgodilo. Prav to, povezano z nekredibilnostjo ekonomske politike, je ključen razlog, da so mednarodni finančni krogi Slovenijo premestili iz skupine držav evroobmočja, ki naj bi bile ključne za reševanje krize, v skupino problematičnih ali vsaj potencialno problematičnih držav. Naša majhnost bo dodatna ovira na dolgi poti izvijanja iz neprijetnega položaja.

Zakaj?

Izkušnje kažejo, da bonitetne agencije in mednarodni finančni krogi nasploh z določenim zamikom zaznavajo in se odzivajo na gospodarske in politične spremembe v državah. Slovenski javnofinančni položaj se ni začel poslabševati šele lani septembra, ko so bonitetne agencije prvič znižale boniteto Republike Slovenije. Ta trend se je začel že vsaj dve leti pred tem, dejanska sprememba pa se je pokazala, ko so agencije ocenile, da je prišlo oziroma da bo prišlo do dovolj velikega poslabšanja. V primeru Slovenije so prelom predstavljale referendumске zavrnitve nekaterih za javne finance ključnih strukturnih reform. Podobne zamike v spremembah bonitete je realno pričakovati tudi, ko naj bi se naša boniteta začela izboljševati. Izkušnje kažejo še nekaj. Majhni subjekti

na mednarodnih finančnih trgih, torej tudi majhne države, morajo običajno biti boljši, da na teh trgih dosežejo podobne pogoje kot primerljivo kakovostni, toda večji subjekti. To morda ni pravično, je pa uveljavljeno dejstvo.

Kaj menite o kritikah, da v Sloveniji preveč podlegamo varčevanju, neoliberalnemu pristopu in vplivu bonitetnih agencij in da bi se morali obrniti k sebi in dati prednost gospodarski rasti, gnani kje drugje kot na novem zadolževanju?

Alternative, ki bi temeljila na večjem zadolževanju, ni več in to bi bilo ljudem treba jasno povedati. Res je sicer, da še vedno imamo možnost zadolževanja z državnimi jamstvi, zlasti pri mednarodnih finančnih institucijah, kot sta EIB in EBRD, vendar je tudi tu treba biti previden, za kakšne namene se zadolžujemo. Nespametno se mi zdi trošiti garancijski potencial države za infrastrukturne projekte, ki se v svetu pogosto gradijo in seveda financirajo z javno-zasebnimi partnerstvi. Tako je bilo na primer v svetu financiranih precej termoelektrarn. Zakaj TEŠ 6 ne financiramo z javno-zasebnim partnerstvom? Razlogov je veliko, eden ključnih je nedvomno, da takšno partnerstvo običajno zahteva bistveno bolj natančno proučitev tveganj projekta, saj se ti delijo med oba sektorja. Pri projektih, financiranih z državno garantiranimi krediti, je ocena tveganj pogosto manj poglobljena, kar je razumljivo, saj tveganja tako ali tako v celoti prevzema javni sektor.

Ekonomisti se ne morete za silo poenotiti, kje smo in kam gremo. Eden od vaših kolegov, kabinet ima blizu vašega, je pred kratkim razlagal, da se lahko še 15 let zadolžujemo, preden bomo v položaju, kot je zdaj Grčija.

S tem se ne strinjam, kot argument pa navajam naslednje. Slovenija ima danes javni dolg v višini nekaj pod 50 odstotkov BDP. To je sicer zelo solidno v mednarodnih primerjavah, vendar se je kljub temu dostop države do zadolževanja na mednarodnih finančnih trgih v zadnjem obdobju močno zožil. Prav to je razlog za mojo oceno, da tega vira zunanje akumulacije danes ne vidim več. Obstaja seveda še vrsta drugih vzvodov, kot so na primer krepitev konkurenčnosti in povečevanje produktivnosti, sprostitev kreditnega krča, zmanjšanje administrativnih ovir in druge spodbude za investiranje, tako domače kot tuje, toda ti bodo rezultate dajali na srednji rok.

Poglejmo zadnjo napoved evropske komisije za letos. Smo del skupine PIIGS, kjer letos ne bo rasti in se bo BDP krčil: v Grčiji za 4,7 odstotka, na Portugalskem za 3,3,

v Spaniji za 1,8, v Italiji in pri nas pa za 1,4 odstotka.

To je še ena potrditev dejstva, da smo v zadnjih dveh letih postali del skupine držav, ki sestavljajo šibkejši in potencialno problematičen del evroskupine.

Kakšna preizkušnja čaka ključno os Berlin–Pariz?

Novi francoski predsednik je bil izvoljen na osnovi programa, s katerim je zagovarjal drugačen pristop k reševanju gospodarskih problemov kot Sarkozy. V njem je dal na prvo mesto gospodarsko rast, varčevanje pa je potisnil v drugi plan. Predsednik bo zelo hitro soočen s situacijo, v kateri bo moral z dejanji podkrepiti svojo predvolilno usmeritev, prvi test za to bo verjetno že Grčija. Če bi dosledno sledil temu, kar je zagovarjal pred volitvami, bi lahko pričakovali njegovo razumevanje do usmeritve, ki jo zagovarjajo novi politični voditelji v tej državi, in katere jedro je odrekanje podpore dosedanjim varčevalnim ukrepom. Ker bi to bilo v nasprotju z dosedanja strategijo evroobmočja do Grčije, ki je finančno pomoč pogojevala z ostrimi varčevalnimi ukrepi, je bolj realno pričakovati, da bo vzpostavljen nekakšen *modus vivendi* na relaciji med Francijo in Nemčijo. V prihodnjih tednih in mesecih se bo videlo, kaj bo to konkretno pomenilo. Po moji oceni je pričakovati, da bo dosedanji izrazito varčevalno naravnani koncept reševanja krize evroobmočja, ki ga simbolizira fiskalni pakt, dopolnjen z nekakšnim programom gospodarske rasti. Ostaja seveda odprto vprašanje, kaj bo vseboval.

Alternativa je razpad evroobmočja, ki si ga nihče ne želi.

To je res in prav zaradi tega sem prepričan, da bo prišlo do nečesa, kar je mogoče delovno imenovati pakt za gospodarsko rast. Kaj bi ta lahko vseboval? Po eni strani je pričakovati, da bodo v razpravi ponovno že znani predlogi, kot so na primer evrske obveznice, za katere bi bile države članice solidarno odgovorne, projektne obvezni-

ce, izdane s podporo finančno okrepljene EIB, in boljše delovanje skupnega evropskega trga. Nadalje je pričakovati, da bo v cilju zagona gospodarstev perifernih držav evroobmočja prišlo do finančnih aranžmajev EFSF in ESM za krepitev bank v teh državah. Po drugi strani ne gre izključevati kakšnih povsem novih iniciativ in predlogov. Po mojem mnenju je vprašanje časa, ko bo treba nekaj reči tudi o neposrednih finančnih transferjih v najbolj gospodarsko prizadete države evroobmočja oziroma o nekakšnem Marshallovem planu zanje. Nemčija se temu razumljivo upira. A tudi zanjo bi bil eventualni razpad evroobmočja, z vsemi terjatvami do perifernih držav, vključno s tistimi v okviru centralno-bančnega sistema, imenovanega TARGET, vse prej kot poceni.

Kaj pa razpad evra na dve območji: severni in južni evro? Je to v tem kontekstu bolj verjetno kot pred dvema letoma?

Ne verjamem. Kot najbolj verjeten v tem trenutku ocenjujem scenarij, po katerem bo evroobmočje v bolj ali manj nespremenjeni obliki prebrodilo sedanjo krizo. Ta scenarij vključuje možnost, da bo posamezna periferna država, na primer Grčija, zapustila monetarno unijo in ponovno prešla na nacionalno valuto. To sicer ne bi bilo dobro, saj bi povzročilo določene pretrese, ne bi pa bilo usodno za evroobmočje. Drugi bistveno manj možen scenarij bi lahko bil, da bi se Nemčija kot najmočnejša država evroobmočja sama ali v sodelovanju z manjšo skupino bolj sorodnih držav odločila za izstop iz evra oziroma za formiranje nekakšnega superevra. To bi seveda pomenilo propad evroobmočja, vsaj v obliki, kot jo poznamo danes. Za države, ki ne bi hotele oziroma ne bi bile povabljeni v skupino superevra, bi to pomenilo, da bi morale ponovno preiti na lastno valuto. Ni realno pričakovati, da bi te države formirale nekakšen drugi, šibki evro. Možnosti za scenarij z dvema evroma so torej zanemarljive.

Page: 4

Reach: 125000

Country: SLOVENIA

Size: 2246 cm2

7 / 7

» Sicer se strinjam s pristopom vlade, da dvig DDV hrani za kasneje, ne pa tudi s tem, da ji za to ni več treba priti v državni zbor. «

» Nespametno se mi zdi trošiti garancijski potencial države za infrastrukturne projekte, ki se v svetu pogosto gradijo in seveda financirajo z javno-zasebnimi partnerstvi. Tako je bilo na primer v svetu financiranih precej termoelektrarn. «

